

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ
Кафедра податків і фіскальної політики

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

на тему:

**«Організаційно-економічний механізм митного контролю
та митного оформлення товарів»**

Виконала:

студентка групи ФУМСм – 12

Колесник Інна

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Бондаренко Є.П.

Зміст

ВСТУП.....	3
1. Митний контроль і митне оформлення в системі митних формальностей.....	5
2. Прагматизм здійснення митного оформлення товарів в Україні.....	13
3. Проблемні аспекти та напрямки удосконалення процедур митного контролю і оформлення в контексті їх спрощення.....	24
Висновки.....	34
Список використаних джерел.....	36

ВСТУП

Актуальність теми курсової роботи обумовлена тим, що важливою складовою митної політики держави виступає митне оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України. Митне оформлення виступає інструментом митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, якому властиве превалювання імперативного методу впливу. Особи, що переміщують товари, зобов'язані здійснити встановлені законодавством дії з митного оформлення тобто надати переміщуваному товару правовий статус.

Визначення терміну «митне оформлення» подано в статті 4 Митного кодексу України: «митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення». Митні формальності становлять сукупність юридичних дій, що підлягають виконанню суб'єктами ЗЕД та органами контролю. При цьому, сукупність митних формальностей і порядок їх виконання визначають митні процедури, що застосовуються до товарів переміщуваних через митний кордон України. В загальному митне оформлення – це сукупність дій (процедур), які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, і мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів.

Проблемам правового регулювання митного контролю і оформлення, у різні часи присвячували свої праці чимало науковців, зокрема, Додін Є.В., Мазур А.В., Приймаченко Д.В., Прокопенко В.В., Федотова І.О. та інші. Однак динаміка законодавства з цих питань спричиняє необхідність актуалізації наукового доробку з означеної проблеми, координації зусиль теоретиків та практиків з метою вироблення остаточної моделі митного оформлення в Україні.

Митне оформлення товарів є вимогою митного законодавства, виконання якої обов'язкове як суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, так і громадянами, які переміщують товари і транспортні засоби через державний кордон. Відтак, всі переміщення товарів і предметів підлягають обов'язковому

митному оформленню, за винятком випадків встановлених Митним кодексом України.

Ключовою метою митного контролю і оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також забезпечення статистичного обліку переміщення товарів через митний кордон України. Такі процедури проводяться шляхом засвідчення відомостей, одержаних під час митного контролю товарів та транспортних засобів, а також оформлення результатів такого контролю. Митне оформлення здійснюється у місцях розташування підрозділів митного оформлення митних органів протягом робочого часу, встановленого для цих органів, незалежно від територіальної реєстрації суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Метою курсової роботи є концептуалізація теоретичних та прикладних аспектів здійснення митного контролю і митного оформлення в Україні в умовах ратифікації міжнародних документів, які спрощують такі митні формальності та процедури.

Об'єктом дослідження є теоретико-правові та організаційні аспекти митного контролю і оформлення товарів при переміщенні через митний кордон.

Предметом дослідження є практика митного контролю і митного оформлення в Україні.

1. Митний контроль і митне оформлення в системі митних формальностей

Актуальність питання визначається також тим, що без розгляду сутності й змісту основних публічно-правових понять, які є складниками норми діяльності, практики їх застосування в нормах права та правозастосовній практиці складно визначити напрями та шляхи розвитку демократичних основ організації суспільного життя, законодавства та діяльності органів публічної влади України.

Одним із фундаментальних публічно-правових понять у митній сфері діяльності є поняття "формальності" та "митні формальності", що визначають якість митного законодавства, результативність діяльності митних адміністрацій та забезпеченість прав і свобод їхніх клієнтів - юридичних і фізичних осіб.

У науковій літературі визначенню сутності та змісту правових понять "формальності", "митні формальності", "адміністративні формальності" до останнього часу приділяється дуже мало уваги. Питанню розгляду сутності та змісту поняття "митні формальності" присвятили свої праці такі вчені, як: Л. Р. Баязітов, Ю. Д. Кунев та ін. Але, крім цих досліджень, суттєвих напрацювань щодо сутності та змісту такого публічно-правового явища, як "митні формальності", немає. У правовій науці України та країн пострадянського простору бракує також наукових праць з питань таких публічно-правових понять, як "формальності", "публічні формальності", "адміністративні формальності". Тому потребує подальшого вивчення поняття "митні формальності", що полягає не тільки у з'ясуванні його поняття, але й визначенні місця в механізмі правового регулювання.

Розвиток суспільства пов'язаний не в останню чергу з розвитком законодавства України, яке потребує не просто внесення змін, що відбувається за необхідності й бажання застосувати в національному законодавстві України найкращі зразки світової юридичної думки та практики. На даний момент такі зміни відбуваються через запозичення термінів без повного розуміння їх сутності та змісту. Така ситуація нерозвиненості теорії компенсується тим, що

основоположні терміни у перекладах міжнародних конвенцій підлаштовуються під поняття, що існують у національному законодавстві без розуміння їхньої сутності, значення та практики застосування. Такий підхід призводить до того, що зміни у законодавство вносять тільки формально (у негативному розумінні цього терміна) без перенесення позитивної правової ідеї, яка закладалася наукою і практикою під час розробки світових зразків. Яскравим прикладом може бути митне законодавство України, зокрема його основні поняття й терміни, на яке звертають увагу науковці Ю. Д. Кунєв та Л. Р. Баязітов у циклі опублікованих наукових праць під назвою "Визначення сутності та змісту основних митно-правових понять: митна справа, митне законодавство [1], митні формальності [2], митна процедура [3], митна політика [4]".

У джерелах міжнародного права поняття "митні формальності" використовується давно й широко. В українському митному законодавстві це поняття з'явилося у зв'язку з приєднанням України у 2006 р. до Міжнародної конвенції "Про спрощення і гармонізацію митних процедур" [5] та прийняттям Митного кодексу України 2012 р. [6].

У Кіотській конвенції визначено, що: "Customs formalities" means all the operations which must be carried out by the persons concerned and by the Customs in order to comply with the Customs law" [7]. У понятті перекладу на російську мову, наведеного на сайті Всесвітньої митної організації (ВМО): "таможенные формальности" означают все операции, которые должны совершаться лицами, которых это касается, и таможенной службой в целях соблюдения таможенного законодательства" [8]. У цьому перекладі формальності пов'язані з певною операцією через термін "означення, вказівка на" операції, що не є повним ототожненням змісту терміна "формальності" з поняттям "операції".

У законодавстві України поняття "формальності" виникло завдяки або після приєднання України до Кіотської конвенції та введення поняття "митні формальності" в Митний кодекс України, але в іншому значенні, яке закладено у першоджерелі. Таке інше значення, що існує в Митному кодексі України виникло на стадіях перекладу Кіотської конвенції та імплементації її положень

у законодавство України. Спочатку відбулось ототожнення понять формальності та операції, потім - розкриття поняття формальності через зміст поняття операції. У Митному кодексі України ми маємо таке значення поняття у ст. 4: "митні формальності - сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами та фискальними органами з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи" [6]. Можна зробити висновок, що існує прив'язка певних митних формальностей до певних митних операцій, але який це зв'язок ще потрібно встановити.

Поняття "митні формальності" у загальному плані вже визначено Ю. Д. Кунєвим і Л. Р. Баязітовим: "Митні формальності - систематизована сукупність фактових передумов у кооперованих нормах діяльності для національних та іноземних сторін відносин, задіяних у сфері фізичного переміщення товарів через митні кордони" [3]. Але потребує подальшого з'ясування, що це за елемент в адміністративній процедурі.

А. В. Малько зазначає, що: "У найзагальнішому вигляді правові засоби - це правові явища, що виражаються в інструментах (установленнях) і діяннях (технології), за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права, забезпечується досягнення соціально корисних цілей.

Як правові засоби виступають норми права, правозастосовні акти, договори, юридичні факти, суб'єктивні права, юридичні обов'язки, заборони, пільги, заохочення, покарання тощо" [9].

А. В. Малько та інші юристи чіткого ж визначення правових засобів не подають, окреслюється лише коло всіх елементів механізму правового регулювання як сукупність правових засобів, за допомогою яких відповідно до обраного способу реалізації цих засобів досягається певний потрібний правовий результат. Застосування формальності як засобу правового регулювання в адміністративній (митній) процедурі можна проілюструвати шляхом опису стадій процесу механізму правового регулювання, запропонованого А. В. Малько: "На другій стадії відбувається визначення спеціальних умов, за настання яких "вмикається" дія загальних програм і які дозволяють перейти від загальних правил до детальніших. Елементом, що

позначає дану стадію, є юридичний факт, який використовується як "спусковий гачок" для просування конкретних інтересів юридичним "каналом".

Так наприклад, порядок виконання митних формальностей, при здійсненні митного контролю і оформлення товарів із застосуванням митної декларації, передбачає виконання послідових дій посадовими особами митних органів (рис. 1).

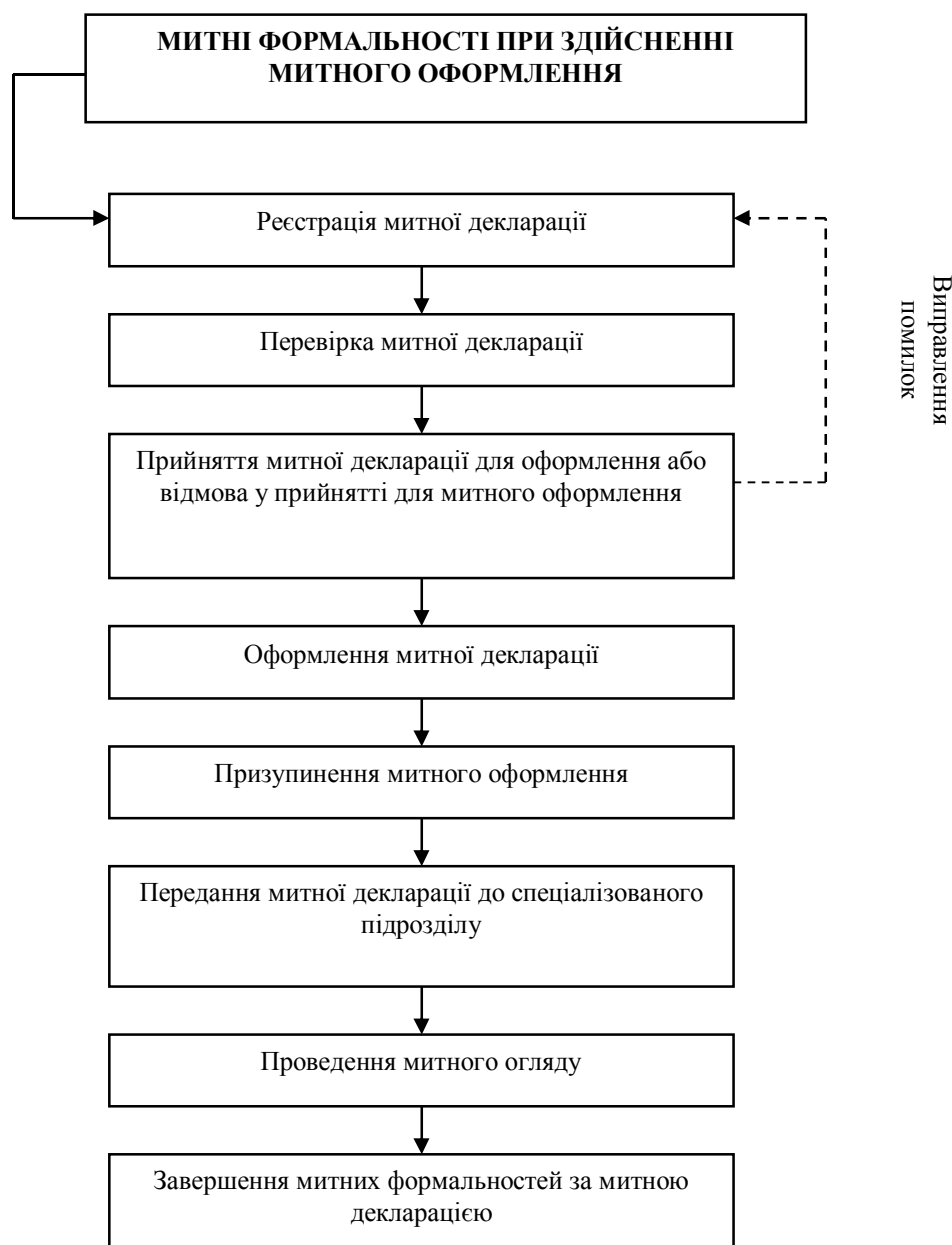

Рис. 1. Послідовність виконання митних формальностей при митному оформленні товарів

Джерело: складено на основі [14].

Часто для цього необхідна ціла система юридичних фактів (фактовий склад), де один із них обов'язково має бути вирішальним. Часом саме такого

факту й не вистачає суб'єкту для подальшого руху зацікавленості до цінності, що здатна його задовольнити. Відсутність подібного вирішального юридичного факту виступає в ролі перешкоди, яку необхідно розглядати у двох аспектах: змістовному (соціальному, матеріальному) та формальному (правовому). З погляду змісту перешкодою виступатиме незадоволення власних інтересів суб'єкта, а також суспільних інтересів. У формально-правовому сенсі перешкода виражається у відсутності вирішального юридичного факту. Долається така перешкода тільки на рівні правозастосовної діяльності в результаті прийняття відповідного акта застосування права" [9].

"Отримуючи найбільш повну інформацію про ситуацію, оцінюючи і контролюючи правомірність виконання попередніх умов (юридичних фактів), правозастосувач знаходить для врегулювання конкретних суспільних відносин відповідні засоби, що втілюються в індивідуальному рішенні.

Акт застосування права є основним елементом сукупності юридичних фактів, без якого не може реалізуватися конкретна норма права. Він завжди має вирішальний характер, бо потрібен в "останній момент", коли вже наявні всі інші елементи фактового складу.

Отже, друга стадія процесу правового регулювання відбивається у такому елементі механізму правового регулювання, як юридичний факт або фактовий склад, де функцію вирішального юридичного факту виконує оперативно-виконавчий правозастосовний акт" [9].

Можна зробити проміжний висновок, що митні формальності є правовим засобом, пов'язаним із визначенням та правовою фіксацією низки юридичних фактів як неодмінних елементів фактового складу митної процедури. Специфікою митної процедури є те, що в ній поєднуються дві діяльності, відповідно фактовий склад у вигляді митних формальностей має бути визначений у нормі права для двох сторін взаємодії в митній процедурі: митної служби та осіб, яких це стосується.

З огляду на важливість фактового складу будь-якої діяльності, від неї залежить дійовість правової норми та, як наслідок, можливість реалізувати власні права та законні інтереси, не виходячи з правового поля.

Відповідно до наведеного вище визначення "митні формальності" можна зазначити, що в юридичному процесі потрібна обов'язкова правова фіксація переходу від однієї операції з визначеним результатом до іншої за допомогою певної юридичної конструкції (поняття), яке отримало назву "формальність".

Наступним важливим кроком для визначення формальності як правового засобу в механізмі правового регулювання є визначення його способу реалізації. Спосіб реалізації формальності як фактової передумови до дій означає як "вчинення формальностей" (див. Кіотська конвенція, Генеральний Додаток, Стандарт 1.2. "Умови, що підлягають виконанню, і митні формальності, що підлягають вчиненню, для застосування процедур та практики цього Додатка та Спеціальних додатків, визначаються в національному законодавстві і повинні бути гранично простими" [7]), маючи на думці те, що процес набуття тими чи іншими обставинами, подіями та фактами статусу юридичних фактів є не їх безпосереднім виконанням (дії з виконання правових норм, за тлумачним словником: "Виконувати, ую, уєш, недок., Виконати, аю, аєш, док., перех. 1. Здійснювати що-небудь, реалізувати завдання, наказ, задум і т. ін., проводити в життя" [10]), а тим результатом дій, що набувають юридичного значення як наслідок виконання умов та підтвердження їх виконання.

У Кіотській конвенції (спеціальний додаток А, глава 1 "Формальності, що передують представленню декларації на товари") як практику застосування визначено: "У випадках, коли митна служба вимагає документацію у зв'язку з пред'явленням товарів митній службі, вона не вимагає надання у цій документації іншої інформації, крім необхідної для ідентифікації товарів та транспортного засобу" [7].

Ця теза підтверджує загальну практику обмеження сваволі адміністрації у формуванні зайвих умов, потрібних для вчинення формальностей та їх змісту.

На відміну від дій формальності як правовий засіб чітко, конкретно і повно мають бути визначені законодавством, зокрема митним.

В українському митному законодавстві та правозастосовній практиці не відбувається чіткого виокремлення фактового складу реалізації права та законного інтересу. На стан такої невизначеності насамперед спрямовано діяльність органу, на який покладено завдання реалізації митного законодавства (митна служба) та діяльність органів публічної влади, які безпосередньо формують митне законодавство або беруть участь у цьому процесі. Відсутність чіткого визначення фактового складу у законодавстві призводить до низки негативних явищ, коли від осіб, яких це стосується, під виглядом виконання митних формальностей вимагаються виконання додаткових дій, вимог, надання відомостей та документів, спираючись на твердження, що все це обов'язкові для клієнта умови та зобов'язання на шляху до реалізації права та законного інтересу.

Іншим негативним явищем є те, що у деяких нормативно-правових актах підміняється значення поняття "заходи митного контролю" значенням поняття "митні формальності", що вносить повну плутанину у праворозуміння та правозастосування митного законодавства в Україні, зокрема в таких нормативно-правових актах: "Про затвердження Порядку виконання митних формальностей на морському та річковому транспорті": Мінфін України (наказ від 10.03.2015 р. № 308); "Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень": Мінфін України (наказ від 09.10.2012 р. № 1066); "Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму": Мінфін України (наказ від 31.05.2012 р. № 657); "Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа": Мінфін України (наказ від 30.05.2012 р. № 631); "Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі": Мінфін України (наказ від 30.05.2012 р. № 629); "Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення комплектних об'єктів": Мінфін України (наказ від 30.05.2012 р. № 630); "Про затвердження Порядку справляння плати за виконання митних формальностей митними органами поза місцем

розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них": Мінфін України (наказ від 28.05.2012 р. № 610).

Наступним прикладом є ситуація, коли формальності, які не вчинив суб'єкт приватного права, перебуваючи в диспозитивній зоні дії права, трактуються судом як доказ мотиву навмисної дії або бездіяльності в митній процедурі. Зокрема, відбувається притягнення суб'єкта ЗЕД до відповідальності за складом ст. 485 Митного кодексу за приховування відомостей [12]. Механізм приховування відомостей - це факт неподання до митниці попередньої митної декларації. Іншими словами, суб'єкт приватного права повинен заздалегідь подати документи на митницю, що ніби є посвідченням того, що він не збирається порушувати митне законодавство. Якщо він такого не зробить, то це потенціальний правопорушник.

Відбувається це тому, що митниця не бажають розуміти очевидних речей про те, що умисел суб'єктів приватного права не може стосуватись випадків зобов'язання вчиняти певні формальності та карати за їхнє не вчинення, тому що таких зобов'язань немає. А склад правопорушення про те, що інформація в документах неправдива або неточна, потребує визначення відхилення від норми та доказування умислу в безпосередніх діях суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Визначено, що митні формальності є основним правовим засобом митної процедури, який одночасно визначає фактовий склад діяльності для двох сторін взаємодії в митній процедурі: публічної влади та громадян (митної служби та осіб, яких це стосується), надаючи їхнім діям юридичної сили та визначаючи правову межу між приватним і публічним правом, приватним і публічним інтересом, тому вони повинні регламентуватися на законодавчому рівні. Способом реалізації митних формальностей є їх вчинення, яке полягає в наданні юридичної сили тим подіям, обставинам і фактам, що підтверджують виконання, визначених в митному законодавстві умов реалізації зобов'язань сторін в митній процедурі. Установлено, що в більшості випадків підміняється або ототожнюється значення поняття "митна процедура", "заходи митного контролю" значенням поняття "митні формальності", що вносить плутанину в праворозуміння та правозастосування митного законодавства в Україні.

2. Прагматизм здійснення митного оформлення товарів в Україні

Тенденції світового розвитку встановлюють нові завдання щодо спрощення митних процедур та процедур логістики при здійсненні зовнішньоекономічних операцій при переміщенні товарів та транспортних засобів через митний кордон України та зменшення ризиків порушення митних правил.

У міжнародному ланцюгу поставок товару споживачу внутрішнього ринку приймають участь виробник товару, експортер, перевізник, імпортер. У багатьох ланцюгах поставок ключове значення належить організації митного оформлення й митного контролю як при експорті/імпорті товарів, так і при їх транзиті митною територією держави або союзу держав.

Незалежно від складу учасників міжнародного ланцюга поставок кожен учасник для митних органів має гарантувати безпеку своєї ланки. У зв'язку із занепокоєнням світової спільноти питаннями захисту міжнародного ланцюга поставок від тероризму значну увагу почали приділяти безпеці. Адже світова торгова система є надто вразливою перед терористичними замахами, які можуть нанести серйозний збиток усій світовій економіці.

Проаналізуємо особливості здійснення митного оформлення товарів та їх декларування на прикладі аналітичних матеріалів по Волинській митниці.

Загальний зовнішньоторговельний обсяг в зоні діяльності Волинської митниці ДФС за січень-грудень 2015 року склав 1,590 млрд.дол.США, в тому числі:

- експорт – 644,097 млн.дол.США,
- імпорт – 829,817 млн.дол.США.

В 2014 році загальний зовнішньоторговельний обсяг становив 1,977 млрд.дол.США, в тому числі експорт 738,444 млн.дол.США, а імпорт –1052,737 млн.дол.США [15].

Динаміка оформлення імпорتنних митних декларацій в 2015 р.

Показник		2015 рік											
		січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
Оплаткований імпорт	Кількість МД ІМ 40	2330	3087	2784	3079	3459	3411	3809	3568	3392	3387	3872	3572
	Обсяги (млн.\$)	58,9	55,66	47,79	44,99	43,59	50,66	47,75	47,73	58,97	52,5	57,55	51,57
	Обсяги (тис.тонн)	26,97	31,02	33,31	35,14	37,29	35,77	36,2	34,13	39,32	39,1	40,11	38,56

Джерело: побудовано за даними [15].

В ваговому вираженні обсяг експорту в січні-грудні 2015 року становив 948,008 тис. тон, що на -4,3% менше (на 42,35 тис. тон), ніж за аналогічний період 2014 року, а обсяг імпорту – 456,548 тис. тон, що менше аналогічного періоду на -23,7% (-141,752 тис.тон).

Ввезення давальницької сировини в 2015 році становило 189,204 млн.дол. В порівнянні з 2014 роком обсяг ввезення давальницької сировини збільшився на -29,4%.

В січні-грудні 2015 року було ввезено гуманітарної допомоги загальною вагою 7,794 тис.тонн. В порівнянні з минулим роком обсяг гуманітарної допомоги зменшився 16,1%.

Таблиця 2

Динаміка оформлення експортних митних декларацій

Показник		2014 рік				2015 рік			
		1 квартал	2 квартал	3 квартал	4 квартал	1 квартал	2 квартал	3 квартал	4 квартал
Експорт	Кількість ВМД ЕК 10	7538	8424	9490	9740	8386	8911	8977	9103
	Обсяги (млн.\$)	118,67	136,158	144,5	124,49	98,371	97,703	106,989	93,527
	Обсяги (тис.тонн)	208,3	224,335	254	261,12	221,385	214,311	245,906	249,005

Джерело: побудовано за даними [15].

В січні-грудні 2015 року найбільше надходжень до Державного бюджету відбулося за рахунок ввезення наступних товарів: преси, сало, м'ясо курей

свійських, автомобілі легкові, моторні транспортні засоби, комбайни зернозбиральні, інші провідники електричні, апарати телефонні для сотових мереж зв'язку, поліпропілен, кури свійські, автонавантажувачі, підшипники кулькові, прокладки, сальники, смакові добавки та приправи, трактори.

Загальна кількість акредитованих в митниці учасників ЗЕД станом на 1 січня 2016 становила 2067, з них зовнішньоекономічні операції з початку року здійснювали 954 (46,2 %) учасника. Кількість учасників ЗЕД, що знаходяться на обліку у інших митницях і здійснювали зовнішньоекономічні операції в зоні діяльності Волинської митниці протягом січня-грудня 2015 року 842. В 2014 році таких учасників ЗЕД було 755.

За 12 місяців 2015 року було оформлено 99 406 вантажних митних декларацій, що на 23,6 % менше (на 30631 шт.), ніж у 2014 році.

В тому числі:

- експортних – 39 088 шт. (кількість збільшилася на 0,2%);
- імпортних – 40 736 шт. (кількість зменшилася на 42,3%);
- імпорт громадян (ІМ40АА) – 1463 шт. (кількість зменшилася на 43,3%);
- транзитних – 6745 + 11374МДП + 1107УМВ = 18 119 шт. (кількість збільшилася на 1,4%).

За 12 місяців 2015 року було оформлено 2320,589 тис. тон вантажів, що на 0,6% менше, ніж в минулому році. Впродовж 12-ти місяців 2015 року митницею оформлено 118,11 тис. одиниць транспортних засобів, що на -3,2% (-3885 одиниць) менше, ніж було оформлено за 12 місяців 2014 року.

За 12 місяців 2015 року через митний кордон України було пропущено 8684,011 тис. осіб, що на 12,2% більше, ніж у 2014 року. Впродовж 12 місяців 2015 року митницею пропущено 2980,167 тис. одиниць транспортних засобів, що на 1,5% (43,6 тис. одиниць) більше, ніж було пропущено у 2014 році.

Протягом звітнього періоду через пункти пропуску було пропущено 14918,437 тис. тон вантажів, що на -6,5% (-1029,22 тис.тон) менше, ніж за за 12 місяців 2014 року.

За 2015 рік 20 найбільших платників податків забезпечили надходження в сумі 2215,0 млн.грн. або 47,9% загальних податків перерахованих митницею.

Найбільш вагомим надходженням митних платежів до Держбюджету у 2015 році були здійснені наступними учасниками ЗЕД.

Таблиця 3

Аналіз надходжень митних платежів найбільших платників, які здійснювали митне оформлення на Волинській митниці ДФС

Код ЄДРПОУ	Отримувач	Сума платежів	% від загальної суми
33273907	ТзОВ "Кроноспан УА"	421,3	9,11
5745160	ПАТ "СКФ Україна"	191,3	4,14
25274129	ПП у формі ТОВ "ASBIS-УКРАЇНА"	166,6	3,60
32424255	ТОВ "ДЦ Україна"	155,3	3,36
38410287	ТзОВ "ВВ-Спецтранс"	108,4	2,34
25093118	ПрАТ СП "ТЕРІХЕМ-ЛУЦЬК"	101,6	2,20
39359130	ТОВ"НІК АВТО-ТРЕЙД"	966,5	2,09
39485031	ТОВ "ТОРГОВІ СИСТЕМИ УКРАЇНИ"	946,6	2,05

Джерело: побудовано за даними [15].

В поточному році до минулого року, в зоні діяльності митниці проводили митне оформлення нові суб'єкти ЗЕД, якими до бюджету сплачено податків в сумі: ТОВ "ASBIS-УКРАЇНА"- 166,6 млн. грн., ТзОВ" БМТС"- 127,6 млн. грн., ТОВ „Торгові системи України” - 94,7 млн. грн., ТОВ „Автоідея” - 58,9 млн. грн, ТзОВ"НІК АВТО" - 53,8 млн. грн., ТзОВ"Мішелін Україна" – 53,2 млн. грн.

Протягом січня-грудня на митниці здійснювало митне оформлення імпорту товарів 427 суб'єктів ЗЕД, які перебувають на обліку інших митниць. За рахунок цих учасників було сплачено платежі на суму 1651,779 млн. грн., що становлять 35,74% від загальної суми перерахованих коштів до держбюджету.

Таблиця 4

Суб'єкти ЗЕД, які не перебувають на обліку і здійснювали митне оформлення імпорту

№	Митниця обліку	Назва суб'єктів		Вартість тис.грн	Вага тн	Платежі, тис.грн	%
1	Київська міська	25274129	ПП у формі ТОВ "ASBIS-УКРАЇНА"	639949,91	155,21	166576,72	10,08%
2	Київська міська	32424255	ТОВ "ДЦ Україна"	485896,31	4464,92	155260,67	9,40%

3	Київська міська	39485031	ТОВ "ТОРГОВІ СИСТЕМИ УКРАЇНИ"	201835,24	16256,10	94655,18	5,73%
4	Київська міська	32531437	ТзОВ "НЕСТЛЕ УКРАЇНА"	199734,27	4719,48	83968,31	5,08%
5	Київська міська	19341005	ТОВ "Проктер енд Гембл Україна"	263998,34	4811,68	72772,87	4,41%
6	Черкаська	38715388	ТОВ "ВІНСЕР"	134922,79	10502,31	61314,41	3,71%
7	Київська міська	36791032	ТОВ "МІШЕЛІН УКРАЇНА"	147728,28	1651,59	53172,87	3,22%
8	Київська	34240521	ТОВ"Ман Трак енд Бас Юкрейн"	148660,34	984,05	44192,03	2,68%
9	Кіровоградська	31919788	ТОВ "АГРОРЕСУРС"	146712,92	599,19	40766,76	2,47%
10	Дніпропетровська	35114291	ТОВ "ВІРТУС-ТРЕЙД"	65865,08	5051,14	30886,53	1,87%
11	Одеська	35749786	ТзОВ "ЛАМПОЧКА"	83204,60	4190,81	29612,31	1,79%
12	Київська міська	38997396	ТОВ "МІТТ ГРУП"	60036,53	4523,75	27234,41	1,65%
13	Рівненська	39563402	ТОВ "ГЕЛЕКСІ КАР"	50014,81	1393,61	22600,46	1,37%
14	Рівненська	31690582	ПП "Компанія Автоленд"	77918,34	735,84	21905,19	1,33%
15	Дніпропетровська	39720158	ТОВ"ІНТЕР-ФУДС"	44158,75	3776,25	19429,85	1,18%
16	Київська міська	39461141	ТОВ "КОРБАЧ КОМПАНІ"	65864,91	1594,81	18611,22	1,13%
17	Київська міська	35932074	ПП "ЛІБРА - ТРЕЙД"	60151,80	3314,81	18117,02	1,10%
18	Київська міська	36516009	ТОВ"ВОРТЕКС-ПЛЮС"	40057,41	2852,40	16825,63	1,02%
19	Київська міська	5808592	ПАТ "Автомобільна Компанія "Богдан Моторс""	64558,62	142,16	16694,66	1,01%
20	Київська міська	25274129	ПП у формі ТОВ "ASBIS-УКРАЇНА"	31532,85	2196,07	14039,07	0,85%

Джерело: побудовано за даними [15].

Протягом січня-грудня на митниці здійснювало митне оформлення імпорту товарів 108 суб'єктів ЗЕД обліковані на Волинській митниці, які здійснювали оформлення поза місцем обліку. За рахунок цих учасників було сплачено платежі на суму 1536,2 млн.грн.

Таблиця 5

Суб'єкти ЗЕД, які перебувають на обліку і здійснювали митне оформлення імпорту

	Назва		Митна вартість, тис.грн	Вага, т	Платежі, тис.грн
1	UA10039083393	ПП "АВТО ТАЙМ"	189233,29	4826,09	151248,29
2	UA10039582823	ТОВ "ФОРВАРД-АВТО15"	210038,61	6086,98	140546,17
3	UA10039053128	ПП "ІМПОРТАВТО"	212103,72	5582,27	125438,81
4	UA10038339621	ТОВ "АВТОКОМІС ГРУП"	59609,71	1767,06	86825,74
5	UA10039297546	ПП "ЄВРО ТРЕЙД"	108021,06	2371,99	82632,36
6	UA10039315292	ТОВ "АВТОІДЕЯ"	140016,63	3765,93	82341,40
7	UA10038245607	ТОВ " ТД "Поліхім"	299793,38	38876,60	73884,62
8	UA10039056422	ТзОВ "Реал Авто НВ"	120108,61	4108,87	64203,23
9	UA10038181439	ТОВ "КОНДОР-АВТО"	60195,20	1591,34	48066,97
10	UA10037821544	ТОВ "ВОГ РІТЕЙЛ"	103116,34	8096,80	46716,57
11	UA10039963022	ПП "БЕСТ КАР"	58680,74	1487,03	45826,16
12	UA10039563402	ТОВ "ГЕЛЕКСІ КАР"	78703,82	1665,65	45144,28
13	UA10039669778	ТОВ "РОВЕР ЛТД"	113343,05	5714,94	44483,91
14	UA10039498894	ТОВ "Авто-Авант"	49319,44	1247,32	34104,18
15	UA10039259757	ТОВ "ЛАВАВТОТРАНС"	50455,62	1235,15	33062,05
16	UA10039053285	ПП "АВТОПАЛАЦ"	54386,85	1285,78	31425,77

17	UA10038410028	ПП "ЛУЧЕСЬК АВТО"	40553,37	862,62	26175,04
18	UA10037602491	ТОВ "Укрвіпавто"	30378,30	981,84	22520,42
19	UA10038592474	ПП "ВОЛИНЬ ТРАНССЕРВІС"	30242,44	820,40	22209,82
20	UA10039053217	ПП "ТРАКТРЕЙД"	30482,19	616,34	20450,75
ВСЬОГО		108 суб'єктів	2 651 407,35	118 816,8	1 536 192,13

Джерело: побудовано за даними [15].

Протягом звітнього періоду підрозділами митного оформлення митниці оформлено 95 455 МД (крім типу ЕЕ).

Таблиця 6

Аналіз митного оформлення в розрізі митних режимів в 2015 році

	Митний режим (напрямок переміщення)			Всього по митниці
	Експорт	Імпорт	Транзит	
Кількість МД (шт.)	39157	44557	11741	95455
Середній час (хв.)	44 хв.	1 год 39 хв	35 хв.	1 год. 04 хв.

Джерело: побудовано за даними [15].

Середній час оформлення однієї МД в цілому по митниці за січень - грудень 2015 року становив 1 год. 04 хв.

Загальна кількість МД, оформлених підрозділами митного оформлення Волинської митниці ДФС у січні-грудні 2015 року з перевищенням часових нормативів, встановлених законодавством - 754 МД, що становить 0,79% від загальної кількості оформлених МД.

Причинами перевищення часових нормативів є в основному:

- затримка у пред'явленні декларантом товарів для митного контролю;
- призупиненням митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності;
- подання додаткових документів для визначення (коригування) митної вартості;
- запит на спеціалізований підрозділ (спірні питання класифікації та кодування товарів);
- проведення митного огляду поза місцем розташування ПМО;
- проведення додаткових митних формальностей згідно орієнтувань.

Протягом звітного періоду оформлено 9 637 Картки відмови в прийнятті митної декларації, митному оформленні, випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення; на відмову в пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України – 8 938 карток відмови, що становить 0,3% від загальної кількості пропущених транспортних засобів; в прийнятті митної декларації та відмови в митному оформленні митної декларації – 699 карток відмови, що становить 0,7% від загальної кількості оформлених МД (95 455 шт.). Протягом звітного періоду в пунктах пропуску оформлено товарів громадян з використанням 2 277 квитанції МД-1 на загальну вартість товарів 96 800,3 тис.грн, стягнуто платежів 39 206,12 тис.грн. Аналізуючи аналогічні показники за 2014 рік (3278 МД-1, загальною вартістю 104 821,32 тис. грн, стягнуто платежів – 32 047,64 тис. грн.), то слід зазначити, що рівень оподаткування товарів на одну МД-1 збільшився з 9,8 тис. грн. (у 2014 році) до 17,2 тис. грн (у 2015 році).

Проведемо також аналіз використання електронної митниці на прикладі Волинської митниці ДФС. У зоні діяльності Волинської митниці кількість підприємств, які застосовували процедуру електронного декларування, налічує 754 одиниць, що становить – 36% від кількості зареєстрованих (2067) та 79% від кількості активних у зовнішньоекономічній діяльності підприємств у 2015 році на території Волинської області суб'єктів ЗЕД (954).

Протягом звітного періоду із 95455 оформлених МД (крім типу ЕЕ) 84695 оформлено шляхом декларування товарів у електронному вигляді, що становить 88,7 % від загальної кількості МД, аналогічний показник за 2014 рік – 86%. В розрізі митних режимів дані наведено у табл.7.

Таблиця 7

Аналіз електронного декларування по Волинській митниці в 2015 р.

Митний режим (напрямок переміщення)	Кількість ЕМД	Загальна кількість МД	% ЕМД
Експорт	36677	39157	93,7%
Імпорт	38060	44557	85,4%
Транзит	9958	11741	84,8%
Всього	84695	95455	88,7%

Джерело: побудовано за даними [15].

Аналіз свідчить про наявні можливості – збільшення показника електронного декларування до 90% шляхом забезпечення 100 % декларування товарів активними учасниками ЗЕД та митно-брокерськими підприємствами.

Станом на 01.01.16 року на Волинській митниці акредитовано 2067 суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. 954, з яких здійснювали зовнішньоекономічні операції в 2015 році. Кількість підприємств які застосовували процедуру електронного декларування на сьогодні налічує 826 підприємства, що становить – 40,0% до кількості активних.

Всього по 01.01.16 оформлено – 40 623 ЕПП та ЕПД (99,7%), 79 239 ЕВМД (88,0%) всього оформлено 119 862 ЕВМД, ЕПП що становить 91,7% від всіх оформлених ВМД даних типів. Питома вага ЕПП становить 33,9%, ЕВМД становить 66,1%.

Таблиця 8

**Аналіз електронного декларування по Волинській митниці
в розрізі суб'єктів ЗЕД в 2015 р.**

Кількість акредитованих учасників ЗЕД	Кількість працюючих підприємств по ЕПП, ЕПД, ЕВМД		Працюють по ЕПП	Працюють по ЕВМД	Всього ЕПП, ЕПД, ЕВМД станом на 01.01	Всього оформ. деклар. ПП, ПД, ВМД станом на 01.01	% ЕПП, ЕПД, ЕВМД від заг.кільк оформлених ПП, ПД, ВМД
	Всього	% прац.					
2067	826	40%	288	794	119862	130762	91,7%

Джерело: побудовано за даними [15].

Наявні можливості – збільшення показника електронного декларування у поточному році до 92%. Такий показник обґрунтовується наступним резервними можливостями: збільшення відсотку декларування при експорті та транзиті товарів, більш широке використання процедури електронного декларування підприємствами-учасниками ЗЕД та митно-брокерськими організаціями. Як приклад: декларування підприємствами залізниці в пунктах пропуску через державний кордон: на м/п «Ізов» (п/п «Володимир Волинський» - «Хрубешув») електронне декларування не застосовується, а на м/п «Ковель» (пункт контролю на ст. Ковель) електронне декларування здійснюється

практично 100%; подальша робота щодо забезпечення електронного декларування 100% митно-брокерськими підприємствами.

Провівши детальний аналіз становлення, імплементації, розвитку та функціонування на сучасному етапі єдиної автоматизованої системи електронного митного адміністрування України, можна виділити головні напрями вдосконалення цієї системи, які ми будемо розглядати з двох позицій: держави та суб'єктів ЗЕД.

Першочерговим завданням держави у сфері електронної митниці повинні стати процеси обміну електронною інформацією з митних питань для прискорення митного оформлення, підвищення вірогідності отриманих даних і зменшення рівня корупції в держорганах. Наводимо перелік критеріїв діяльності митних та інших контролюючих органів, дотримання яких, на наш погляд, сприятиме прискоренню практичної реалізації зазначеної концепції, а саме:

1) юридична обізнаність - митні органи повинні мати повну інформацію щодо законів та нормативно-правових актів, які регламентують здійснення всіх видів контролю;

2) практична обізнаність - контролюючі органи доводять до відома митних органів інформацію про наявні ризики стосовно товарів, учасників зовнішньоекономічної операції тощо, ведуть та актуалізують відповідну базу даних ризиків;

3) координація діяльності - існує чіткий та простий механізм взаємодії митних та інших контролюючих органів;

4) координація перевірок - за необхідності здійснити перевірку (огляд) товарів одночасно всіма зацікавленими контролюючими органами;

5) координація лабораторних досліджень - за необхідності здійснити відбір проб та зразків одночасно всіма зацікавленими контролюючими органами та одноразово; за можливості лабораторні дослідження проводити в одній лабораторії;

6) уніфікація документації - контролюючі органи розробляють вичерпні переліки документів, необхідні для здійснення відповідного контролю;

7) єдиний канал - належні документи подаються одноразово митним органам, які за необхідності розподіляють, передають їх іншим контролюючим органам;

8) часові обмеження - встановлюються відповідні часові обмеження для проведення документального контролю;

9) єдиний інформаційний простір - митні та контролюючі органи швидко і безперешкодно обмінюються інформацією стосовно результатів здійсненого контролю.

Така організація діяльності митниці є досить поширеною у світі та становить основу для переходу до повністю автоматизованих митних процедур.

Своєю чергою, бізнес-сектор повинен отримати найсприятливіші умови для ведення зовнішньоекономічної діяльності завдяки таким перетворенням:

1) розвиток системи існуючого електронного декларування шляхом автоматизації процесів:

- змінити процес надходження пошти, яка містить дані та еМД, таким чином, щоб вони автоматично реєструвалися в базах даних митного органу й інспектор не мав би влади вирішувати «затягати» декларацію до БД чи чекати дзвінка від декларанта, не помічаючи її;

- при прийнятті декларації до БД митного органу автоматично надсилати у вигляді електронного листа суб'єкту ЗЕД весь перелік процедур, які згенеровані АСАУР по цій декларації з можливістю його присутності при будь-якій операції з товарами (навантаження, зважування, огляд тощо);

- отримання повідомлення про відправку еМД в будь-який спеціалізований підрозділ (митна вартість, класифікація) і розшифровку конкретної дії з декларацією із додаванням номера телефону конкретної посадової особи, яка на даний момент здійснює оформлення еМД;

- змінити формат повідомлень, які надходять декларанту, та відформатувати їх за змістом і стилістично;

2) інтеграція платіжних систем до програмного забезпечення декларантів (данний додаток дав би змогу отримати авторизований доступ до інформації

щодо залишку коштів на рахунку суб'єкта в митниці, поповнювати його в будь-який зручний час, аналогічно тому, як ви поповнюєте свою дебетову);

3) використання мобільних пристроїв у процесах інформаційної взаємодії з митними органами;

4) зменшення залежності суб'єктів господарювання від приватних терміналів, місць стоянки транспортних засобів, вантажних митних комплексів, автопортів зі скороченням грошових і часових витрат з максимальним запровадженням попереднього декларування з обсягом даних, необхідним для випуску товарів у митний режим без пред'явлення їх митному органу.

Автоматизована система «е-митниця» - це контроль за безперервним потоком інформації від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, основними цілями якої, насамперед, є усунення паперових документів; боротьба з шахрайством, організованою злочинністю і тероризмом; покращення якості товарів і безпеки торгівлі; стандартизація функціонування митниці; захист прав інтелектуальної власності та національної культурної спадщини.

На сьогодні «Електронна митниця» України являє собою багатофункціональну комплексну систему на базі ЄАІС ДФСУ, яка існує в митних органах країни та поєднує інформаційно-комунікаційні технології та сукупність процедур їх застосування і дає можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою забезпечення митної безпеки держави.

Таким чином, головним і актуальним залишається завдання вдосконалення діяльності митних органів у напрямку автоматизації процесів шляхом спрямування всіх зусиль на спрощення та створення сприятливих умов для учасників зовнішньоекономічної діяльності, розвитку власної е-митниці та раціонального запозичення кращого світового досвіду від впровадження ІТ у митну справу.

3. Проблемні аспекти та напрямки удосконалення процедур митного контролю і оформлення в контексті їх спрощення

Сьогодні, щоб матеріальні цінності у вигляді товару перетнули митний кордон України, слід оформити у митному відношенні чотири десятки документів, внести дві сотні інформаційних даних у відповідні митні документи, тридцять з яких повторюються по декілька разів, а потім повторити цю процедуру з сімдесятьма відсотками інформаційних даних. Вирішенням цих довгих бюрократичних процедур могла би стати практика «єдиного вікна», із внесенням відповідних законодавчих змін до Митного кодексу України. Такої думки дотримуються представники експертного середовища, які підписали 5 лютого 2015 р. Меморандум про співпрацю для реалізації євроінтеграційного курсу України, ефективної імплементації Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом та створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі, після представлення «Дорожньої Карти євроінтеграційних реформ: завдання на 2015 рік для Верховної Ради України». Враховуючи той факт, що Дорожня Карта євроінтеграційних реформ зачіпає й реформування митної справи, а точніше передбачає прийняття низки законодавчих актів України, які прямо пов'язані з Главою 5 «Митні питання та сприяння торгівлі» та Додатком XV «Наближення митного законодавства» Угоди про асоціацію Україна-ЄС, одним з яких є проект Закону України «Щодо впровадження концепції «єдиного вікна», цілком доцільним є дослідження принципу «єдиного вікна» та стану його впровадження на сьогодні у державну митну справу.

Окреме місце серед процедур полегшення умов торгівлі відводиться проблематиці спрощення митних формальностей і зокрема митного оформлення товарів. Дієвим засобом вирішення цієї проблеми та суттєвого скорочення часу при перетині кордонів та проведенні зовнішньоекономічних операцій є запровадження концепції «єдиного вікна». У тому чи іншому вигляді концепцію «єдиного вікна» було вже впроваджено у національні практики багатьох країн світу - Японії, Сінгапура, США, Сенегалу, країн Європейської співдружності. На основі існуючого досвіту цих країн та міжнародних

стандартів обміну торгівельною інформацією Центр ООН зі спрощення процедур торгівлі та електронних ділових операцій (далі - СЕФАКТ ООН) та Європейська економічна комісія ООН розробили понад 30 рекомендацій, що спрямовані на спрощення митних формальностей, серед яких ключове місце займає Рекомендація № 33 «Концепція «єдиного вікна»» (далі - Рекомендація № 33). Рекомендація № 33 складається із загальних положень щодо концепції «єдиного вікна», опису основних видів системи «єдиного вікна», а також переваг, які можливо отримати від впровадження механізму «єдиного вікна» (наприклад, виключна прозорість при зборі та обробці інформації щодо торгівельних потоків, а також зведення нанівець корупційних чинників, що можуть виникати у представників державних агенцій при обігу такої інформацією). Також Рекомендація № 33 надає певний алгоритм дій, яких необхідно дотримуватись при створенні механізму «єдиного вікна». У зв'язку з цим було підготовлено методичні рекомендації з описом різноманітних систем «єдиного вікна» в різних країнах світу (Фінляндія, Швеція, США, Гватемала, Гамбург, Гонконг, Малайзія, Маврикій, Сенегал, Сінгапур, Нідерланди тощо).

Зі складного та часом вкрай запутаного павутиння інформаційного обміну, який потребує надмірного часу та значних людських ресурсів (особливо при міждержавному торгівельному обігу), Рекомендація № 33 пропонує можливість створення більш організованої та вкрай ефективної системи - концепції «єдиного вікна».

Так, концепція «єдиного вікна» є передовим інструментом щодо досягнення цілей зі спрощення процедур контролю при очищенні експорту та імпорту. Такої думки дотримується колектив авторів під керівництвом Терещенка С.С., проводячи дослідження теоретичних та практичних процесів організації та здійснення міжнародних вантажних перевезень залізничним транспортом. Терещенко С.С. визначає «єдине вікно» як систему, яка дозволяє всім учасникам торгівлі та транспорту подавати інформацію, яку потребують контролюючі органи для здійснення експортних, імпортних, транзитних операцій, тільки в одне місце, в єдиній формі та в одне державне агентство, що здійснює усі формальності за одними вимогами та нормативами по відношенню

до експортних, імпортних, транзитних операцій. «Єдине вікно» допомагає вирішити таку ключову проблему для спрощення процедур міжнародної торгівлі, як надання великої кількості документів з інформаційними даними, що повторюються по декілька разів, тільки один раз, у одне місце та у стандартній формі.

Здійснюючи дослідження діяльності та функціонування вантажного митного комплексу як господарюючого суб'єкту зі спеціальним митним статусом, колектив авторів у особі Баязітова Л., Єгорова О., Платонова О. та Шейка Л. вважають, що «єдине вікно» - це механізм, при якому інформація та усі документи, які необхідні для здійснення формальностей митними та іншими контролюючими органами, надаються або вводяться до системи (за електронним документообігом) один раз та з використанням єдиного каналу.

Для аналізу загальне бачення «єдиного вікна» у контексті надання сервісного обслуговування суб'єктам господарювання та громадянам з боку суб'єктів публічної адміністрації, досить цікавою є точка зору Медвідя Ю., який вважає, що «єдине вікно» - це принцип, під яким розуміється спосіб взаємодії органу державної влади із громадянином або суб'єктом господарської діяльності, відповідно до якого громадянин або суб'єкт господарювання з метою отримання (оформлення) дозвільних (комерційних) документів звертається лише до однієї особи у державному органі і через встановлений час отримує дозвільні або оформлені документи. Принцип «єдиного вікна» виключає надання необхідного пакету документів громадянином або суб'єктом господарювання до різних підрозділів державної установи з метою їх оформлення та погодження.

Отже, до використання терміну «єдине вікно» долучаються ще й такі смислові визначення, як концепція, технологія, механізм, принцип, система тощо. Так, дослідження теоретичного супроводу терміну «єдино вікно» дає змогу визначити, що:

- технологія - це порядок або алгоритм виконання певних етапів;
- механізм - каталог інструментів із досягнення запланованих результатів;
- принцип - це засади, на яких побудовано конкретні дії;

- концепція - це погляди (бачення) на втілення окремих засобів до галузевих (профільних) практик;
- система - послідовність закономірно визначених операцій, що об'єднані задумом, метою, напрямом, предметом.

Аналізуючи адміністративно-правові засади становлення цього міжнародного запозичення в практику державної митної справи, можливо стверджувати, що офіційно практика «єдиного вікна» анонсувалася Президентом України Ющенком В.А. в своєму виступі (відбувся в перші дні квітня 2005 р.) під час представлення керівному складу Державної митної служби України (далі - ДМСУ) новопризначеного голови митного відомства Скомаровського В.В. (Голова ДМСУ з березня 2005 р. по вересень 2005 р.). У своєму виступі, серед іншого, Президент України заявив, що має бути радикально змінена політика відносно оформлення товарів. «Оформлення буде здійснюватися за принципом «єдиного вікна», щоб була виключена практика збору сорока довідок і штучної затримки товарів».

Тодішні наші закордонні партнери ставили наголос на необхідності подальшого інтегрування у діяльність української митної адміністрації ефективних інструментів та процедур, що застосовуються при міжнародному співробітництві світовим співтовариством, що подалі створять продуктивні умови для імплементації правових норм ГАТТ/СОТ та Європейського співтовариства, а також рекомендацій Всесвітньої митної організації до законодавства України з питань державної митної справи. Проте, слід зазначити, що у тій же промові Президента України йшлося й про доручення новопризначеному Голові ДМСУ забезпечити оформлення вантажів у митному відношенні за принципом «єдиного вікна» з 1 червня 2005 р.

Однак принцип «єдиного вікна» для українських митних адміністрацій був не новим, так зазначають певні практичні діячі митної галузі. На початку 90-х років ХХ століття митне оформлення товарів у місцях розташування відповідних підрозділів митниць здійснювала тільки одна визначена посадова особа, яка зазвичай справлялася з цією роботою. Надалі процес митного оформлення почав тільки ускладнюватися із-за збільшення обов'язкового

паketу товаротранспортних та товаросупровідних документів (по крайній мірі, втричі), у тому числі й за рахунок сертифікатів, ліцензій, державних дозволів та ускладнення власної форми (вантажної) митної декларації. Крім того, було запроваджено додаткові етапи погодження (вантажної) митної декларації на рівні різних структурних підрозділів митниць того часу.

На наш же погляд, це був принцип не «єдиного вікна», а принцип «єдиних рук», якщо взагалі можливо так сказати. Скоріш за все, мова йшла про митне оформлення, яке здійснювалось посадовою особою одноосібно. Це важлива різниця, яку неможливо не брати до уваги й до якої ми повернемося трохи згодом.

Щодо доручення Президента України Ющенка В.А. Так, не чекаючи 1 червня 2005 р. нове (на той період часу) керівництво ДМСУ прийняло Порядок здійснення митного контролю й митного оформлення товарів із застосуванням вантажної митної декларації від 20 квітня 2005 р. № 314 (далі - Наказ № 314). Зауважимо, що це була не концепція «єдиного вікна», а звичайний порядок оформлення товарів із застосуванням (вантажної) митної декларації за принципом «єдиного вікна», який складався із 31 етапу (умовно) та повинен був здійснюватися за безконтактним методом.

Своїм листом від 11 травня 2005 р. «Про організацію роботи митних органів за принципом «єдиного вікна»», ДМСУ перелічувала ті стратегічні цілі, які будуть досягнуті завдяки нормам Наказу № 314: спрощення процесу здійснення митного контролю та митного оформлення товарів з використанням (вантажної) митної декларації; скорочення термінів здійснення митних процедур за рахунок зменшення посадових осіб митниці, що приймають участь в здійсненні цих процедур й одночасно виключить дублювання функцій; зменшення кількості копій документів, які надаються декларантом митниці для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів; зменшення кількості додаткових документів та, як наслідок, скорочення часу, необхідного для їх оформлення; забезпечення можливості постійного контролю (аналізу) з боку керівного складу митниць за процесом митного контролю та митного оформлення за (вантажною) митною декларацією; модернізація, автоматизація

та формалізація процесу митного контролю та митного оформлення товарів з використання (вантажної) митної декларації тощо.

Отже, основною метою принципу «єдиного вікна» був безконтактний метод оформлення митної декларації у митному відношенні з використанням автоматизованих процесів, що сприяло б уникненню суб'єктивізму, формалізму та «мотивування матеріального характеру» посадового складу місць митного оформлення.

У технічному контексті «Єдині вікна» на митній території України створювалися у окремо виділених приміщеннях (кімнатах) на територіях адміністративного базування місць митного оформлення (місць розташування відповідних підрозділів митниці). Ці приміщення (кімнати), як правило, оснащувалися прозорими вікнами-перегородками («склопакетами» з метало-пластиковими профілями), що дозволяло платникам податків, що здійснювали ЗЕД впевнитись в «прозорій» діяльності особового складу місця митного оформлення. Також такі приміщенні облаштовувались (за наявності) засобами відеоспостереження з виводом зображення («прозорої» діяльності особового складу місця митного оформлення) у реальному часі на екран (монітор) за межами приміщення (кімнати), де на «власні очі» можна було роздивитися «безкомпромісну» діяльність посадових осіб (однак, ця новація не прижилась, що цілком зрозуміло, а розпочаті тестування з цього приводу припинились). Але в переважній більшості випадків на екранах (моніторах) за межами приміщення (кімнати) висвітлювалась інформація про етапи оформлення (вантажної) митної декларації. Встановлені в залах очікування, вони надавали змогу спостерігати за усіма етапами митного оформлення.

Засобами відеоспостереження облаштовувались виділені під «Єдине вікно» території у тих випадках, коли будівельно-конструкторські можливості приміщення (кімнати) не дозволяли оснащувати його «склопакетами». Всі ці варіанти «Єдиного вікна» обов'язково облаштовувались вікном, у яке платник податків, що здійснював ЗЕД, власне й надавав посадовій особі місця митного оформлення (вантажну) митну декларацію із супровідними документами для виконання останнім митних формальностей. При цьому особовий склад в

прозорому «акваріумі» здійснював митне оформлення (з використанням можливостей програмно-інформаційних комплексів) товарів із застосуванням (вантажної) митної декларації на бланку єдиного уніфікованого документа (форма документа діяла до 1 січня 2008 р.). В місцях митного оформлення обов'язково створювались зони митного контролю та встановлювались засоби обмеженого доступу на вхідних дверях до цих місць (приміщень чи кімнат). Слід нагадати, що єдиних технічних стандартів щодо облаштування виділених приміщень під вимоги «Єдиного вікна» розроблено не було.

Проведення усіх переобладнань місць митного оформлення (місць розташування відповідних підрозділів митниць) проводилось за рахунок власників приміщень, в яких розташовувались місця митного оформлення (після, начебто, проведених нарад з платниками податків, що здійснювали ЗЕД, при переобладнанні враховувалися побажання цих платників податків). Це було пов'язано, за офіційною версією, з обмеженим державним фінансуванням митних органів на той період часу. Приміщення були переобладнані з урахуванням відповідних стандартів, дотримання норм охорони праці, протипожежної безпеки з метою створення усіх необхідних умов для роботи посадових осіб відповідних підрозділів митниць.

Головним прорахунком Наказу № 314 та його безконтактного методу за принципом «єдиного вікна» було те, що електронний документообіг між платником податків, що здійснював ЗЕД та посадовою особою відповідного підрозділу митниці був відсутній. Адже безконтактний метод та електронний документообіг - невід'ємні складові діяльності принципу «єдиного вікна» при митному оформленні. На той же період часу електронне декларування тільки впроваджувалось у діяльність принципу «єдиного вікна», що за своєю суттю зводило цю добру ідею нанівець (платники податків, що здійснювали ЗЕД сприйняли інформацію про можливість використання електронної (вантажної) митної декларації з певною пересторогою, оскільки щоб приєднатися до системи електронного декларування необхідно було виконати певні умови, однією з якої було надання у повному обсязі усіх документів, що мали відношення до здійснення експортно-імпортних операцій. Зайве згадувати, що

на період 2005-2012 рр. посадові особи місць митного оформлення могли вимагати від платників податків, що здійснювали ЗЕД обґрунтовано чи не обґрунтовано просто «безбережне море» різноманітних довідок, погоджень, сертифікатів, дозволів, посвідчень, повідомлень, форм, свідоцтв, підтверджень, листів, витягів, роз'яснень, заявок тощо.

Крім того, взаємовідносини під час здійснення митного оформлення між посадовою особою відповідного підрозділу митниці та платниками податків, що здійснювали ЗЕД не відсікалися «Єдиним вікном», а продовжувалась у звичайному режимі, що виправдовувалось необхідністю негайного отримання відповідей при виникненні якогось запитання у посадової особи відповідного підрозділу митниці. Все пояснювалось браком інформації щодо переміщуваних об'єктів матеріального світу, на які оформлювалася (вантажна) митна декларація. При цьому платники податків, що здійснювали ЗЕД нікуди не відходили від «Єдиного вікна», поки митне оформлення посадовими особами відповідних підрозділів митниці не завершувалось у повному обсязі, зазвичай платники податків, що здійснювали ЗЕД знаходилися поряд з робочими місцями посадових осіб з метою надання пояснень у калькуляції, товарних специфікаціях тощо.

Щодо посадових осіб місць митного оформлення Наказ № 314 передбачав не одноосібне здійснення однією посадовою особою місця митного оформлення митних формальностей по відношенню до (вантажної) митної декларації на бланку єдиного уніфікованого документу (форма документу діяла до 1 січня 2008 р.), а цілого кола посадовців, які здійснювали кожний окремо свій напрям роботи. Так, алгоритм, що здійснювався відповідно до технологічних схем місць митного оформлення, які були побудовані на положеннях Наказу № 314, діяв, переважно, як безконтактний метод за принципом «єдиного вікна» при митному контролі та митному оформленні (з урахуванням назв посад державних службовців та назв структурних підрозділів митниці періоду 2005-2012 рр.).

Етапи безконтактного методу митного контролю і митного оформлення товарів

№ етапу	Етапи алгоритму митного контролю та митного оформлення з використанням безконтактного методу за принципом «єдиного вікна»
1	Платник податків, що здійснював ЗЕД, надавав (вантажну) митну декларацію черговому на місцям митного оформлення (далі - черговий)
2	Черговий передавав (вантажну) митну декларацію керівнику місця митного оформлення (далі - керівник).
3	Керівник визначав інспектора місця митного оформлення (далі - інспектор «А») для передання йому (вантажної) митної декларації для її оформлення.
4	Інспектор «А» приймав (вантажну) митну декларацію до оформлення, з'ясувавши - чи всі необхідні документи наданні до цієї декларації.
5	Інспектор «А», здійснивши свої процедури, передавав (вантажну) митну декларацію інспектору відділу інформаційної роботи та митної статистики (далі - інспектор «Б») для того, щоб внести інформацію про (вантажну) митну декларацію в електронну базу даних.
6	Інспектор «Б», здійснивши свої процедури, передавав (вантажну) митну декларацію інспектору відділу митних платежів (далі - інспектор «С»).
7	Інспектор «С», здійснивши нарахування сум митних платежів (інших бюджетних надходжень), повертав (вантажну) митну декларацію інспектору «А».
8	Інспектор «А» приймав рішення про необхідність проведення митного огляду. Якщо було прийнято рішення про відсутність необхідності в проведенні митного огляду, митне оформлення завершувалось. (Вантажна) митна декларація видавалась черговому для видачі її декларанту (платнику податків).
9	Якщо ж приймалося рішення про необхідність проведення митного огляду, (вантажна) митна декларація передавалась інспектору оперативної роботи місця митного оформлення для проведення митного огляду в присутності декларанта. Після цього (вантажна) митна декларація поверталася інспектору «А» для завершення митного оформлення. По завершенню митного оформлення інспектор «А» передавав декларацію черговому для видачі її платнику податків, що здійснював ЗЕД.

На жаль, такі специфічно-розгалужені етапи митного оформлення за принципом «єдиного вікна» у повному обсязі сприяли проявам службових неконтрольованих зловживань з боку посадових осіб місць митного оформлення.

Отже, можливо зазначити, що належне загальне функціонування принципу «єдиного вікна» стримувалось ситуацією, яка виникнула навколо затягнутого впровадження на митній території України електронних форм документообігу в митне оформлення. Адже на той період часу в програмно-

інформаційних комплексах митниць бракувало певних функцій, адаптованих до електронного декларування (системи форматно-логічного контролю, системи аналізу заходів державного регулювання, системи аналізу ризиків (далі - СУР), інструментів контролю за прийняттям розпорядчих рішень тощо). Тобто, програмно-інформаційні комплекси існували, але їх потрібно було удосконалювати. Ось чому відпрацювання в митному відношенні однієї (вантажної) митної декларації здійснювалось аж ніяк не одноосібно посадовою особою місця митного оформлення.

З часом до Наказу № 314, який, до речі, постійно наповнювався новим актуальним змістом, долучився Порядок зі здійснення митного контролю й митного оформлення товарів, які декларуються з поданням вантажної митної декларації в електронному вигляді, який було затверджено наказом від 26 вересня 2007 р. № 800. Таким чином, за одним напрямом діяльності діяло два базових організаційно-розпорядчих акти: напрямок митного оформлення по безконтактному методу за принципом «єдиного вікна» регулював Наказ № 314, а напрямок електронного декларування з використання електронної (вантажної) митної декларації - Наказ № 800.

Дуже прикро, що проект закону «Щодо впровадження концепції «єдиного вікна», у якому передбачено усунення надмірного регуляторного навантаження на економічних операторів, скасування непотрібних видів державного контролю на державному кордоні України, запровадження порядку подання всіх документів дозвільного характеру виключно у електронній формі, ризико-орієнтований підхід при визначенні об'єктів митного контролю, впровадження принципу «мовчазної згоди» при видачі документів дозвільного характеру митницями є не нормотворчою ініціативою керівництва ДФС, а ініціативою звичайної групи експертів у сфері державної митної справи (радники та координатори із міжнародної торгівлі, митної справи тощо) та громадських діячів, які стежать за процесом реформування в Україні.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дипломного дослідження сутності митного контролю і митного оформлення товарів при перетині через митний кордон України зробимо наступні узагальнення та висновки.

1. Безумовно правове забезпечення митного оформлення в цілому, а також митного декларування впродовж дії трьох Митних кодексів України докорінно змінилось. Кодифікація процедурних митних норм в основному відповідає міжнародно-правові доктрині в царині регламентування митних процедур на базі нових конвенційних норм СОТ і ВМО. Водночас удосконалення і стабільність митного регулювання повинні стати основним механізмом модернізації підходів до формування нової концепції митних процедур.

2. Загальний зовнішньоторговельний обсяг в зоні діяльності Волинської митниці ДФС за січень-грудень 2015 року склав 1,590 млрд.дол.США, в тому числі: експорт – 644,097 млн.дол.США, імпорт – 829,817 млн.дол.США.

В 2014 році загальний зовнішньоторговельний обсяг становив 1,977 млрд.дол.США, в тому числі експорт 738,444 млн.дол.США, а імпорт – 1052,737 млн.дол.США.

В ваговому вираженні обсяг експорту в січні-грудні 2015 року становив 948,008 тис. тон, що на -4,3% менше (на 42,35 тис. тон), ніж за аналогічний період 2014 року, а обсяг імпорту – 456,548 тис. тон, що менше аналогічного періоду на -23,7% (-141,752 тис.тон).

В січні-грудні 2015 року найбільше надходжень до Державного бюджету відбулося за рахунок ввезення наступних товарів: преси, сало, м'ясо курей свійських, автомобілі легкові, моторні транспортні засоби, комбайни зернозбиральні, інші провідники електричні, апарати телефонні для сотових мереж зв'язку, поліпропілен, кури свійські, автотранспортувачі, підшипники кулькові, прокладки, сальники, смакові добавки та приправи, трактори.

Загальна кількість акредитованих в митниці учасників ЗЕД станом на 1 січня 2016 становила 2067, з них зовнішньоекономічні операції з початку року здійснювали 954 (46,2 %) учасника. Кількість учасників ЗЕД, що знаходяться на

обліку у інших митницях і здійснювали зовнішньоекономічні операції в зоні діяльності Волинської митниці протягом січня-грудня 2015 року 842. В 2014 році таких учасників ЗЕД було 755.

За 12 місяців 2015 року було оформлено 99 406 митних декларацій, що на 23,6 % менше (на 30631 шт.), ніж у 2014 році. В тому числі експортних – 39 088 шт. (кількість збільшилася на 0,2%); імпортних – 40 736 шт. (кількість зменшилася на 42,3%); імпорт громадян (ІМ40АА) – 1463 шт. (кількість зменшилася на 43,3%); транзитних – 6745 + 11374МДП + 1107УМВ = 18 119 шт. (кількість збільшилася на 1,4%).

3.Першочерговим завданням держави у сфері електронної митниці повинні стати процеси обміну електронною інформацією з митних питань для прискорення митного оформлення, підвищення вірогідності отриманих даних і зменшення рівня корупції в держорганах. Окреме місце серед процедур полегшення умов торгівлі відводиться проблематиці спрощення митних формальностей і зокрема митного оформлення товарів. Дієвим засобом вирішення цієї проблеми та суттєвого скорочення часу при перетині кордонів та проведенні зовнішньоекономічних операцій є запровадження концепції «єдиного вікна». У тому чи іншому вигляді концепцію «єдиного вікна» було вже впроваджено у національні практики багатьох країн світу - Японії, Сінгапура, США, Сенегалу, країн Європейської співдружності. На основі існуючого досвіту цих країн та міжнародних стандартів обміну торгівельною інформацією Центр ООН зі спрощення процедур торгівлі та електронних ділових операцій та Європейська економічна комісія ООН розробили понад 30 рекомендацій, що спрямовані на спрощення митних формальностей, серед яких ключове місце займає Рекомендація № 33 «Концепція «єдиного вікна».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кунєв Ю. Д. Визначення сутності та змісту основного митно-правового поняття "митна політика" / Ю. Д. Кунєв, Л. Р. Баязітов // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Право". - 2013. - № 2. - С. 7-18.
2. Кунєв Ю. Д. Визначення сутності та змісту основних митно-правових понять: митна справа, митне законодавство / Ю. Д. Кунєв, Л. Р. Баязітов // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Право". - 2013. - № 1. - С. 7-14.
3. Кунєв Ю. Д. Визначення сутності та змісту основних митно-правових понять: "митні формальності" / Ю. Д. Кунєв, Л. Р. Баязітов // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Право". - 2014. - № 1. - С. 7-19.
4. Кунєв Ю. Д. Визначення сутності та змісту основних митно-правових понять: "митна процедура" / Ю. Д. Кунєв, Л. Р. Баязітов // Вісник Академії митної служби України. Серія : "Право". - 2014. - № 2. - С. 7-23.
5. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс] : Закон України від 05.10.06 р. № 227-V. - Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/227-16>
6. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.03.12 р. № 4495-VI. - Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
7. International Convention on the simplification and harmonization of Customs procedures (as amended) (done at Kyoto on 18 May 1973, amended on 26 June 1999) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.wcoomd.org/KyotoNew/Content/content.html>
8. Международная конвенция об упрощении и гармонизации таможенных процедур (в измененной редакции) [Електронний ресурс]. - Режим доступа : http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv/~/_link.aspx?_

9. Теория государства и права : курс лекций [Электронный ресурс] / под редакцией Н. И. Матузова, А. В. Малько. - Режим доступа : <http://www.bibliotekar.ru/teoria-gosudarstva-i-prava-1/index.htm>

10. Словник української мови : [в 11 т.]. - Т. 1 / редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.] ; ред. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк. - К. : Наук. думка, 1970. - С. 411.

11. Словник української мови : [в 11 т.]. - Т. 10 / редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.] ; ред. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк. - К. : Наук. думка, 1979. - С. 535.

12. Справа адміністративної юрисдикції за адміністративним позовом фізичної особи-підприємця ОСОБА 2 до Одеської митниці Державної фіскальної служби України про скасування постанови у справі про порушення митних правил та закриття провадження по справі [Електронний ресурс] : постанова Малиновського районного суду м. Одеси : справа №521/12568/15-а, Пр. № 2а/521/257/15 від 29 жовтня 2015 р. - Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53029376>

13. Кунєва З. Ю. Митні формальності як правові засоби митної процедури / З. Ю. Кунєва // Вісник АМСУ. - Серія: "Право". - № 2 (15). - 2015. - с. 189-196

14. Митна справа : Підручник / За заг. редакцією А. І. Крисоватого. - Тернопіль: Економічна думка, 2014. - 768 с.

15. Звіт про результати роботи Волинської митниці ДФС в 2015 році / [Електронний ресурс]

16. Мошинська О. В., Мазур А. В. Спрощення зовнішньоекономічної діяльності засобами митного регулювання: нормативно-правова модель і перспективи розвитку [Текст] / О. В. Мошинська, А. В. Мазур // Вісник Академії митної служби України. Серія : «Право». - 2012. - №1. - С. 41-50.

17. Про затвердження Критеріїв оцінки підприємств-резидентів, до товарів і транспортних засобів яких може встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення [Електронний ресурс]: наказ [виданий Державною митною службою 10.08.2009 року №735] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0813-09>.

18. Про затвердження критеріїв оцінки підприємств-резидентів, щодо товарів яких може застосовуватися спрощений порядок застосування процедур митного оформлення [Електронний ресурс]: наказ [виданий Державною митною службою України, Міністерством економіки та з питань Європейської інтеграції України, Державною податковою адміністрацією України 11.08.2004 №590/296/468] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1011-04>.

19. Про затвердження критеріїв оцінки та порядку визначення підприємств - резидентів України, під час провадження якими зовнішньоекономічної діяльності застосовується режим сприяння [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua>

20. Коляда С.П., Рябой В.І. Удосконалення Е-митниці – запорука розвитку митної справи в Україні / С.П., Коляда // Бізнес інформ. - №3. – 2016. – с. 238-244.

21. Міщишин В. І. Аналіз особливостей побудови систем електронного урядування в Україні / В. І. Міщишин, П. І. Жежнич // Вісник Національного Університету «Львівська політехніка». - 2015. - № 4. - С. 164-175.

22. Закон України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/227-16>

23. Наказ ДМСУ від 04.11.10 № 1341 «Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Державної митної служби України» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/62603.html>

24. Абсалямова Ю. Г. Підвищення ефективності здійснення митних процедур в Україні шляхом впровадження системи «Електронна митниця» [Електронний ресурс] / Ю. Г. Абсалямова, І. А. Чекмасова. - Режим доступу : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:YO24swat5rwJ:www.kpi.kharkov.ua/archive/conferences>